

იქონიონ საკრედიტო რისკის ლიმიტების დაწესებასა და იმ პროცესებზე, რომლებიც დაკავშირებულია ამ გადაწყვეტილების მიღებასთან.

კომერციულმა ბანკმა უნდა დაანესოს ლიმიტები მსესხებლებისა და კონტრაგენტებისათვის მათთან ოპერაციების განხორციელებამდე, რისკის მიმართ ბანკის ტოლერანტულობის დონის გათვალისწინებით. საკრედიტო რისკის ლიმიტები წესდება იმ მიზნით, რომ შემცირებულ იქნეს კონცენტრაციით გამოწვეული რისკები. დაწესებულმა ლიმიტებმა უნდა მოიცვას სულ მცირე შემდეგი:

- კლიენტის ან კონტრაგენტი პარტნიორის რისკი;
- ურთიერთდაკავშირებული მხარეების რისკი;
- გარკვეული ეკონომიკური სექტორის ან გეოგრაფიული კონცენტრაციის რისკი.

საკრედიტო რისკის ლიმიტის დაწესება სრულად უნდა იქნეს დოკუმენტირებული წერილობითი ფორმით, რაც ხელს შეუწყობს გარე და შიდა აუდიტორების მიერ აუდიტის ჩატარებას.

უმნიშვნელოვანესია, კომერციულმა ბანკმა დაადგინოს თავისი ყველა პროდუქტისა და საქმიანობისათვის დამახასიათებელი საკრედიტო რისკი. საკრედიტო რისკის ამგვარი დადგენა წარმოადგენს კონკრეტული საქმიანობის საკრედიტო რისკის მახასიათებლების შესწავლის შედეგს, რომელიც გულისხმობს: კრედიტების გაცემას, სახაზინო და საინვესტიციო საქმიანობას და მიზნობრივ დაფინანსებას.

დაბოლოს, კომერციულმა ბანკმა უნდა შექმნას კრედიტების დამოუკიდებელი და მუდმივი განხილვის შიდა სისტემა საკრედიტო რისკის მართვის პროცესის გამოყენების ეფექტიანობასთან დაკავშირებით. ასევე, ბანკს უნდა ჰქონდეს პრობლემური სესხების მართვის პროცედურები, მათ შორის, წერილობითი სისტემა, რომელიც აღმოაჩენს და გამოავლენს პრობლემურ სესხებს და ეფექტიანად გამოიყენოს ეს პროცედურები.

22.3. საბაზრო (საპროცენტო, სავალუტო, საფონდო) რისკები

საბაზრო რისკი არის ბანკის ზარალის რისკი, რომელიც გამოწვეულია საბაზრო ფასის ცვლილებით. საბაზრო რისკი შეიძლება წარმოიშვას ბანკის მიერ განხორციელებული სხვადასხვა საქმიანობისაგან, როგორებიცაა: სესხების გაცემა, დეპოზიტური და არადეპოზიტური სახსრების მოზიდვა, ინვესტიციების განხორციელება ფასიან ქაღალდებსა და ფულადი ბაზრის ინსტრუმენტებში, სხვა კომპანიათა კაპიტალში წილობრივი მონაწილეობა, სავალო ინსტრუმენტების გამოცემა, ვაჭრობის დაფინანსება და სხვ. საბაზრო რისკი მოიცავს საპროცენტო, სავალუტო და საფონდო რისკებს.

სანამ გადავალთ მათ დახასიათებაზე, უნდა აღინიშნოს, რომ საპროცენტო, სავალუტო და საფონდო რისკები შეიძლება გამოწვეული იყოს როგორც გარე, ისე შიდა წყაროებით.

საპროცენტო რისკი არის პოტენციური ზარალი, რომელიც შეიძლება გამოწვეული იყოს საბაზრო საპროცენტო განაკვეთებში ნეგატიური ცვლილების შედეგად.

ეკონომიკურ ლიტერატურაში გამოყოფილია საპროცენტო რისკის წარმოშობის 4 ძირითადი წყარო:

- ფინანსური ბაზრის კონიუნქტურის ცვლილება;
- აქტივებისა და პასივების დაფარვის ვადების შეუსაბამობა;
- აქტივებისა და პასივების და გარებალანსური მოთხოვნებისა და ვალდებულებების ინსტრუმენტების დაფარვის ვადების შეუსაბამობა ფიქსირებულ საპროცენტო განაკვეთთან;
- ცენტრალური ბანკის მონეტარული ინსტრუმენტების (რეფინანსირების განაკვეთი, სააღრიცხვო განაკვეთი) განაკვეთების ცვლილება.

სავალუტო რისკი არის უცხოური ვალუტის გაცვლითი კურსის ნეგატიური ცვლილებით გამოწვეული ბანკის უცხოურ ვალუტაში ფორმირებული აქტივების გაუფასურების რისკი.

გასულ მასალაში სავალუტო ოპერაციების შესახებ თემის განხილვისას ვისაუბრეთ სავალუტო რისკებსა და ბანკის მენეჯმენტის პასუხისმგებლობაზე მათ მიწინააღმდეგობასთან დაკავშირებით.

საფონდო რისკი არის შემოსავლების შემცირების ან ზარალის მიღების რისკი ფასიანი ქაღალდების საბაზრო კოტირებების არასასურველი ცვლილების გამო.

ბუნებრივია, საკრედიტო რისკის მსგავსად, კომერციული ბანკის სამეთვალყურეო საბჭოს უნდა ჰქონდეს საპროცენტო, სავალუტო და საფონდო რისკის სახეობებისა და დონის ადეკვატური აღქმა. ბანკის სამეთვალყურეო საბჭომ უნდა დაამტკიცოს საბაზრო რისკების მართვასთან დაკავშირებული პოლიტიკა და სტრატეგია და უზრუნველყოს, რომ ბანკის დირექტორატმა გაატაროს სათანადო ღონისძიებები ამ რისკის მონიტორინგისა და კონტროლის მიზნით.

საბაზრო რისკების მართვასთან დაკავშირებული პოლიტიკისა და სტრატეგიის საფუძველზე მომზადებული ადეკვატური პროცედურების შემუშავებისა და შესრულებისათვის პასუხისმგებლობა ეკისრება ბანკის დირექტორატს, ხოლო მათი მართვის შესახებ სამეთვალყურეო საბჭო რეგულარულად უნდა იყოს ინფორმირებული დირექტორატის მიერ.

საბაზრო რისკების სამართავად უნდა არსებობდეს კომპლექსური წერილობითი პოლიტიკა და პროცედურები, რომლებშიც ჩამოყალიბებული და გადმოცემული უნდა იყოს პასუხისმგებლობა და ანგარიშვალდებულება საპროცენტო, სავალუტო და საფონდო რისკების მართვასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების თაობაზე და მკაფიოდ უნდა განისაზღვროს გამოყენებული (ნებადართული) ინსტრუმენტები, ჰეჯირების სტრატეგია და პოზიციის წარმოქმნის შესაძლებლობები.

კომერციული ბანკის დირექტორატი ასევე პასუხისმგებელი უნდა იყოს, რათა დაცულ იქნეს:

- საპროცენტო, სავალუტო და საფონდო რისკების ლიმიტები;
- საპროცენტო, სავალუტო და საფონდო რისკების შეფასების სტანდარტები და სისტემები;
- პოზიციის შეფასების სტანდარტები და საპროცენტო, სავალუტო და საფონდო რისკებით გამოწვეული შედეგების შეფასება;
- შიდა კონტროლი საპროცენტო, სავალუტო და საფონდო რისკების მართვის მიზნით.

ბანკის დირექტორატმა ასევე უნდა უზრუნველყოს, რომ ბანკის საოპერაციო სტრუქტურები, რომლებიც ჩაბმული არიან პროდუქტებით ვაჭრობასა და სავალუტო და საფონდო რისკების მატარებელი ოპერაციების განხორციელებაში, დაკომპლექტდნენ ისეთი პერსონალით, რომელსაც ესმის:

- რისკების არსი საბაზრო ოპერაციებთან მიმართებაში;
- ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენს სავალუტო და საფონდო რისკებზე;
- სხვა რისკები, რომლებიც საბაზრო ოპერაციების განხორციელების შედეგად ჩნდება.

აუცილებელია, კომერციულ ბანკში არსებობდეს საპროცენტო, სავალუტო და საფონდო რისკების სათანადო კონტროლისა და მათი მართვის მოქმედი და მუდმივად განახლებადი სისტემა.

22.4. ლიკვიდობის რისკი

ლიკვიდობის რისკი არის ბანკის რისკი, გაისტუმროს ვალდებულებები დათქმულ ვადაში. ლიკვიდობის რისკი შეიძლება შემდეგ კატეგორიებად დაიყოს:

- საბაზრო ლიკვიდობის რისკი, კერძოდ, რისკი იმისა, რომ სუსტი საბაზრო ლიკვიდობის მდგომარეობის ან ბაზარზე შექმნილი პრობლემების გამო, ბანკმა ვერ უზრუნველყოს გარკვეული პოზიციების დაბალანსება საბაზრო ფასებით;
- დაფინანსების ლიკვიდობის რისკი, კერძოდ, რისკი იმისა, რომ ბანკმა ვერ უზრუნველყოს აქტივების ფულად ფორმაში გადაყვანა ან სახსრების მოზიდვა სხვა წყაროებიდან.

ლიკვიდობის რისკი კომერციულ ბანკს შეიძლება წარმოეშვას თავის კლიენტებთან სხვადასხვა საქმიანობით, როგორებიცაა: კრედიტების გაცემა, სახაზინო და საინვესტიციო საქმიანობა და სხვ. ლიკვიდობის რისკის მართვა უკიდურესად მნიშვნელოვანია, იმის გათვალისწინებით, რომ ლიკვიდობის პრობლემები შეიძლება დამანგრეველი იყოს არა მარტო ბანკისათვის, არამედ მთლიანად საბანკო სექტორისათვის.

კომერციული ბანკის სამეთვალყურეო საბჭოს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს ლიკვიდობის რისკის უაღრესად დიდი მნიშვნელობა. მისი ძალისხმევა მიმართული უნდა იყოს ლიკვიდობის რისკის პოლიტიკისა და სტრატეგიის დამტკიცებისა და რეგულარული შეფასებისაკენ.

თავის მხრივ, დირექტორატმა უნდა შეიმუშაოს ლიკვიდობის რისკის პოლიტიკა და სტრატეგია და გააცნოს იგი ყველა შესაბამის სტრუქტურას. დირექტორატმა უნდა უზრუნველყოს ადამიანური რესურსების მომზადება და მათი კომპეტენციის განვითარება. აღნიშნული განსაკუთრებით ეხება ისეთ მიმართულებებს, როგორებიცაა სახაზინო და საინვესტიციო საქმიანობა.

ლიკვიდობის რისკის მართვის პოლიტიკა პერიოდულად უნდა შეფასდეს, განახლდეს და ფეხდაფეხ მიჰყვეს ბანკის ლიკვიდობის მდგომარეობის, დანიშნულების, ბიზნესსტრატეგიისა და მთლიანი კაპიტალის ცვლილებებს. ასევე, ბანკს უნდა ჰქონდეს მკაფიო პოლიტიკა დაფინანსების, ანგარიშგებისა და ლიკვიდობის შეფასების პასუხისმგებლობებთან დაკავშირებით.